

КАРТОГРАФУВАННЯ ЗАЛІЗНИЧНОЇ МЕРЕЖІ ПІВДЕННОЇ ЗАЛІЗНИЦІ

В статті подано класифікацію залізничних станцій залежно від їх призначення і характеру роботи. Висвітлено основні особливості регіональної філії «Південна залізниця» ПАТ «Укрзалізниця» та характеристики залізничної мережі з точки зору залізничного господарства. Створено тематичну транспорту науково-довідкову галузеву карту залізничної мережі Південної залізниці у масштабі 1:1 250 000. На ній розглянуто якісні особливості залізничного господарства.

Ключові слова: карта, картографування залізничного транспорту, регіональна філія «Південна залізниця» ПАТ «Укрзалізниця».

Постановка проблеми. Карти шляхів сполучення є пов'язаним елементом у формуванні загального уявлення про стан суспільно-економічного розвитку населення. Транспорт – один із найважливіших елементів інфраструктури, який як і формує рівень розвитку країни, регіону, місцевості, так і впливає на нього. Спеціалізовані карти транспорту, а саме карти залізниці, використовуються у всіх галузях виробництва для розробки логістичних схем вантажних, пасажирських перевезень. Створення вузькоспеціалізованих тематичних карт залізничного транспорту покликане забезпечити, у першу чергу, внутрішньогалузеві потреби, а саме наочне відображення структурної організації залізниці, експлуатацію залізничного господарства, розробку маршрутів слідування пасажирських і вантажних залізничних формувань, комплексне відображення стану залізничного господарства, навчання і підготовка кваліфікованих спеціалістів у галузі. Підрозділи управління залізничним господарством є малозабезпеченими професійними картами залізниць, тому створення галузевих карт залізничної галузі має перспективне

значення.

Мета дослідження – створення карти залізничної мережі регіональної філії «Південна залізниця» ПАТ «Укрзалізниця».

Виклад основного матеріалу. Об'єктом картографування на створюваній карті є регіональна філія «Південна залізниця» — одна з шести філій ПАТ «Укрзалізниця», яка розташовується переважно в межах Харківської, Полтавської та Сумської областей [8]. На Південній залізниці функціонують 4 дирекції залізничних перевезень: Куп'янська, Полтавська, Сумська та Харківська. Південна залізниця — одна з найстарших на мережі залізниць України, одна з найважливіших у вантажному і пасажирському аспекті філія.

Складовими залізничного господарства є залізничні станції і залізниці, що і будуть показані на карті в якості тематичного змісту.

Залізнична станція є виробничим підрозділом залізниці, який здійснює в оперативно-господарське використання майна залізниці, організацію перевезень пасажирів, вантажу, пошти, а також взаємодію та координацію виробничого процесу з іншими господарськими одиницями господарювання [4].

Залежно від обсягу і складності виконання пасажирських, вантажних і технічних операцій залізничні станції поділяються на позакласні, 1, 2, 3 і 4 класів. На створюваній карті у процесі генералізації було відібрано для відображення станції всіх класів, окрім найнижчого 4 класу [5].

За своїм призначенням і основним характером роботи станції розподіляються на [4]:

- Пасажирські — станції, основним призначенням яких є обслуговування пасажирського сполучення, виконують операції з продажу проїзних документів та оформлення перевезення багажу, вантажобагажу. На Південній залізниці налічується 3 станції даного типу.

- Вантажні — станції, основним призначенням яких є виконання вантажної і комерційної роботи, виконують операції транспортного обслуговування вантажів, оформлення перевізних документів, навантаження, вивантаження вагонів. На Південній залізниці налічується 10 станції даного типу.

- Сортувальні — станції, основним призначенням яких є виконання операцій з розформування і формування

поїздів, технічне обслуговування, комерційний огляд поїздів і усунення виявлених несправностей вагонів, зміна локомотивів і локомотивних бригад. На Південній залізниці налічується 3 станції даного типу.

- Дільничні — станції, основним призначенням яких є формування, розформування дільничних поїздів, обслуговування транзитних поїздів, зміна локомотивів і локомотивних бригад, навантаження, вивантаження вантажів і обслуговування під'їзних колій підприємств. На Південній залізниці налічується 11 станції даного типу.

- Проміжні — станції, основним призначенням яких є приймання, відправлення, обгін, схрещення і пропуск поїздів. На Південній залізниці налічується 172 станції даного типу.

Залізничні шляхи сполучення — комплекс інженерних споруд та пристроїв, що утворюють дорогу із рейковою колією, призначених пропускати залізничний рухомий склад із установленою швидкістю [8].

Для підвищення пропускної здатності залізничні шляхи можуть бути не тільки одноколійними, а й двоколійними і більше (ознака колійності). Електрифікація залізниць — комплекс заходів, які виконують на ділянці залізниці для можливості використання на ній електричного рухомого складу — електровозів та електропоїздів [4].

Розглянуті якісні особливості залізничного господарства відібрані для зображення на створюваній тематичній карті.

Для складання карти залізничної мережі Південної залізниці потрібно було використати різні інформаційні джерела, а саме загальногеографічну карту України для створення географічної основи, тематичні карти залізничного транспорту, економіко-статистичні дані ПАТ «Укрзалізниця», надані Полтавською дирекцією залізничних перевезень та літературні джерела з теорії картографії, залізничного господарства.

Географічна основа для карти була створена за допомогою процесу цифрування відсканованого фрагменту загальногеографічної карти України масштабі 1 : 1 250 000 [7]. Для створення географічної основи карти «Південна залізниця» потрібно було нанести гідрографічну мережу (ріки, водосховища), адміністративно-територіальний устрій.

В якості тематичного змісту на карту (рис. 1) нанесена

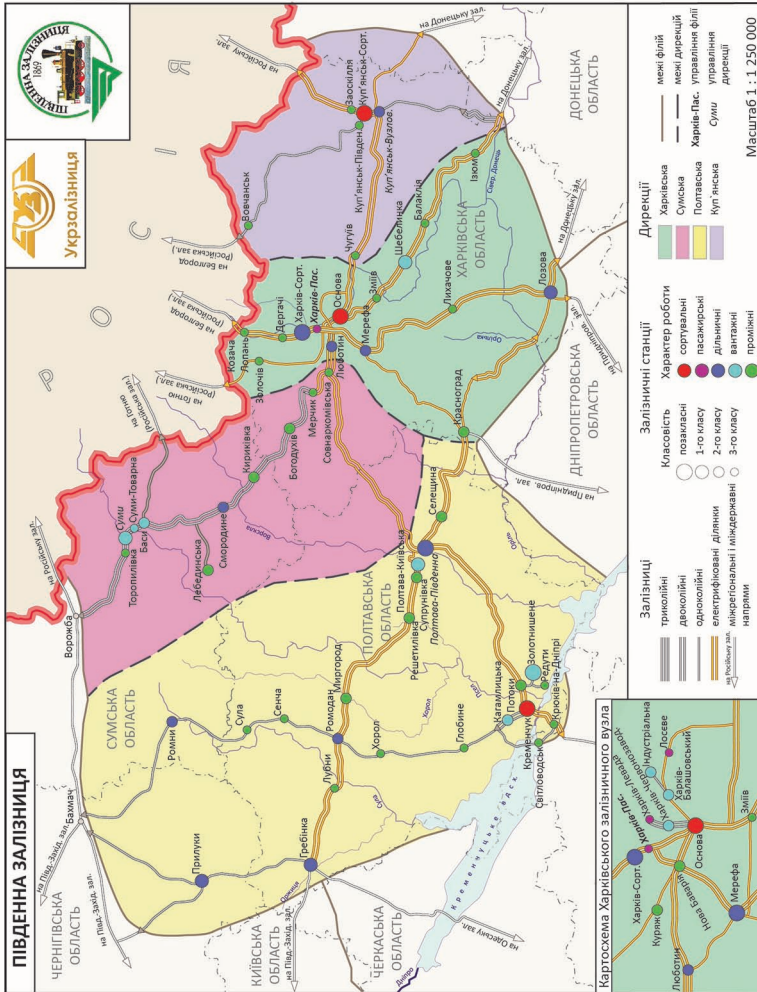

Рис. 1. Карта «Південна залізниця»

структурна організація ПАТ «Укрзалізниця», а саме показані за допомогою контуру межі філій. На наступному ієрархічному рівні організації залізничного господарства зображено дирекції Південної залізниці способом ареалів, а також за допомогою застосування різних параметрів шрифту підписів станцій вказані управління філії та дирекції (Харківська – Харків-Пасажи́рський, Сумська – Суми, Полтавська – Полтава-Південна, Куп'янська – Куп'янськ-Вузловий).

На карті зображена конфігурація залізничної мережі способом лінійних знаків Південної залізниці, подані дві характеристики залізниці, а саме показано кількість колій на ділянках за допомогою застосування різного накреслення лінійного знаку та стан електрифікації ділянки за допомогою кольору знаку. Залізниця зображена не відірвано від загальної всеукраїнської і міждержавної мережі, тому за допомогою знаків руху вказані міжрегіональні і міждержавні напрямки сполучень.

Також у якості тематичного змісту на карті зображені залізничні станції способом локалізованих значків у формі найпростішої фігури – кола. За допомогою кольору знаку вдалось передати класифікацію станцій за призначенням і характером роботи. Різний розмір кола (в умовній нерівномірній шкалі) дав змогу відобразити ще одну властивість залізничних станцій – класовість.

Унаслідок значної концентрації залізничних станцій у Харківському залізничному вузлі виникла потреба у створенні збільшеної картосхеми «Схема Харківського залізничного вузла», що дозволила показати всі потрібні станції і тип залізничного полотна, не завантажуючи карту і не погіршуючи її читаність.

Порядок розміщення умовних позначень у легенді до створюваній карті підпорядковується принципу ієрархічної важливості тематичного змісту – типи залізничних шляхів, типи залізничних станцій, структурна організація. Легенда елементарно комбінована, спосіб оформлення – традиційна (описова).

Використовується рамковий тип компоновки. Додатковими даними для оформлення карти є логотипи ПАТ «Укрзалізниця» і її регіональної філії «Південна залізниця».

Загалом створена карта відображає залізничну мережу з показом основних характеристик об'єктів залізничного господарства та дає уявлення про структурну організацію Південної залізниці.

Висновки. Для створення тематичних транспортних карт залізничної мережі потрібно мати значний доступ до інформаційних джерел структурних одиниць управління залізничним транспортом України та детально розглянути особливості даної галузі. Також важливе значення під час створення карти залізничної мережі є вміння влучно підібрати способи картографування для відображення залізничної мережі та

розумітись на сутності залізничного господарства для коректної генералізації інформації та правильного відображення об'єктів і явищ для задоволення потреб як працівників залізничної галузі, так і інших одиниць господарювання в українській економіці.

Рецензент – кандидат географічних наук, доцент Т. В. Дудун

Література:

1. Атлас железных дорог СССР [Карты]. – Москва : Главное управление геодезии и картографии при Совете Министров СССР, 1990. – 114 с.
2. Берлянт А. М. Картография : Учебник для вузов [Текст] / А. М. Берлянт. – Москва : Аспект Пресс, 2002. – 336 с.
3. Дудун Т. В. Загальногеографічні карти: навчальний посібник [Текст] Т. В. Дудун. – Київ : Київський університет, 2013. – 202 с.
4. Крячко В. І. Залізничні станції та вузли : Конспект лекцій [Текст] / В. І. Крячко. – Харків : УкрДАЗТ, 2002. – 86 с.
5. Перелік електрифікованих ділянок, колійність ділянок, список станцій Південної залізниці (станом на 1 лютого 2016 року) [Текст]. – Полтава, Полтавська дирекція регіональної філії «Південна залізниця» ПАТ «Укрзалізниця», 2016р. – 18 с.
6. Схема залізниць України [Карты]. – 1:1 250 000. – Київ : Інститут передових технологій, 2009.
7. Україна [Карты]. – 1:1 250 000. – Київ : ДНВП «Картографія», 2005 р.
8. Яцківський Л. Ю. Загальний курс транспорту : навч. посіб. Кн. 1 [Текст] / Л. Ю. Яцківський. – Київ : Арістей, 2007. – 544 с.

Л. С. Василюк

КАРТОГРАФИРОВАНИЯ ЖЕЛЕЗНОДОРОЖНОЙ СЕТИ ЮЖНОЙ ЖЕЛЕЗНОЙ ДОРОГИ

В статье подано классификацию железнодорожных станций в зависимости от их назначения и характера работы. Освещены основные особенности регионального филиала «Южная железная дорога» ПАО «Укрзалізниця» и характеристики железнодорожной сети с точки зрения железнодорожного хозяйства. Создана тематическая транспортная научно-справочная отраслевая карта железнодорожной сети Южной дороги в масштабе 1: 1 250 000. На ней рассмотрено качественные особенности железнодорожного

хозяйства.

Ключевые слова: карта, картографирования железнодорожного транспорта, региональный филиал «Южная железная дорога» ПАО «Укрзалізниця».

L. Vasilets

SOUTHERN RAILWAY NETWORK MAPPING

There are given the classification of railways stations in depending of its purpose and work character in the article. The basic features of the regional branch of the Southern Railway JSC(Joint Stock Company) «UZ» and the characteristics of the railway network in terms of the railway sector are shown. A thematic transport scientific sector map of the Southern Railway network in scale 1: 1,250,000 with mapping of the structural organization of the branch and the main quality characteristics of the railway network, namely roads and railway stations as economic units in the railway industry, has been created. The principal peculiarities of railway sector are considered on this map.

It is need to access to information sources of structural units of railway transport management for creating of thematic transport maps of railway net and to consider the peculiarities of this sector in details. The significant mean during the creating of railway net map is important for successful methods selection for depicting of map image and to understand the essence of railway economy for regular generalization of information and correct objects and phenomena depicting for satisfying of demands as the sector werkers as other economy subjects in Ukrainian economy.

Keywords: map, railways mapping, the regional branch of the Southern Railway JSC «Ukrzaliznytsia».

Надійшла до редакції 26 квітня 2016 р.